

■ Politiek en Ruimte

bron 10

De Wereldhandelsorganisatie

De Uruguay-ronde van 1993 was de meest fundamentele hervorming van de wereldhandel sinds de instelling van de GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) in 1947.

De deelnemende landen spraken af protectiemaatregelen te laten verdwijnen en stelden regels vast voor de internationale vrijhandel. Begin 1995 richtten zij de Wereldhandelsorganisatie WTO op als forum voor het sluiten van handelsovereenkomsten op deelreinen. Dergelijke overeenkomsten vormen de wettelijke grondslag voor de internationale handel. Ze zijn bindend.

bron: Internationale Samenwerking, juni 1999

bron 11

Te voet naar de wereldmarkt

(...) Het geloof in de zegeningen van vrijhandel was (en is) groot. Afbraak van protectie zou leiden tot meer export en daardoor tot versterking van de economie. Producenten zouden door concurrentie goedkoper kunnen leveren voor de interne en externe markt. En internationaal zou vrijhandel een betere arbeidsdeling opleveren, omdat landen zich zouden toeleggen op datgene waar ze goed in zijn. Vrijhandel, zo was de verwachting, zou leiden tot verspreiding van kennis en technologie. Maar zo eenvoudig pakte het niet uit. Kansen grijpen is nou eenmaal makkelijker voor degenen die al beter af zijn. De wereldhandel verachtteenvoudigde de laatste vijftig jaar tot maar liefst 5235 miljard dollar. Maar wie daar het meest van profiteerden zijn de rijke landen die het meest vérgaand liberaliseerden.

Verliezer

(...) Ontwikkelingslanden die volgens de berekeningen duidelijk profiteren van de Uruguay-ronde zijn Thailand, Indonesië, Maleisië, de Filippijnen, Bangladesh, India, Sri Lanka en landen in Latijns-Amerika. Afrika is de grote verliezer. De Wereldbank, het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldhandelsorganisatie (WTO) maken zich zorgen over deze groep 'achterblijvers'. Van deze groep van tachtig ontwikkelingslanden, goed voor 35 procent van de wereldbevolking, stagneert het aandeel in de wereldhandel of neemt zelfs af. Daaronder bevinden zich de 48 'Minst Ontwikkelde Landen' die van oudsher sterk op landbouw leunen. (...)

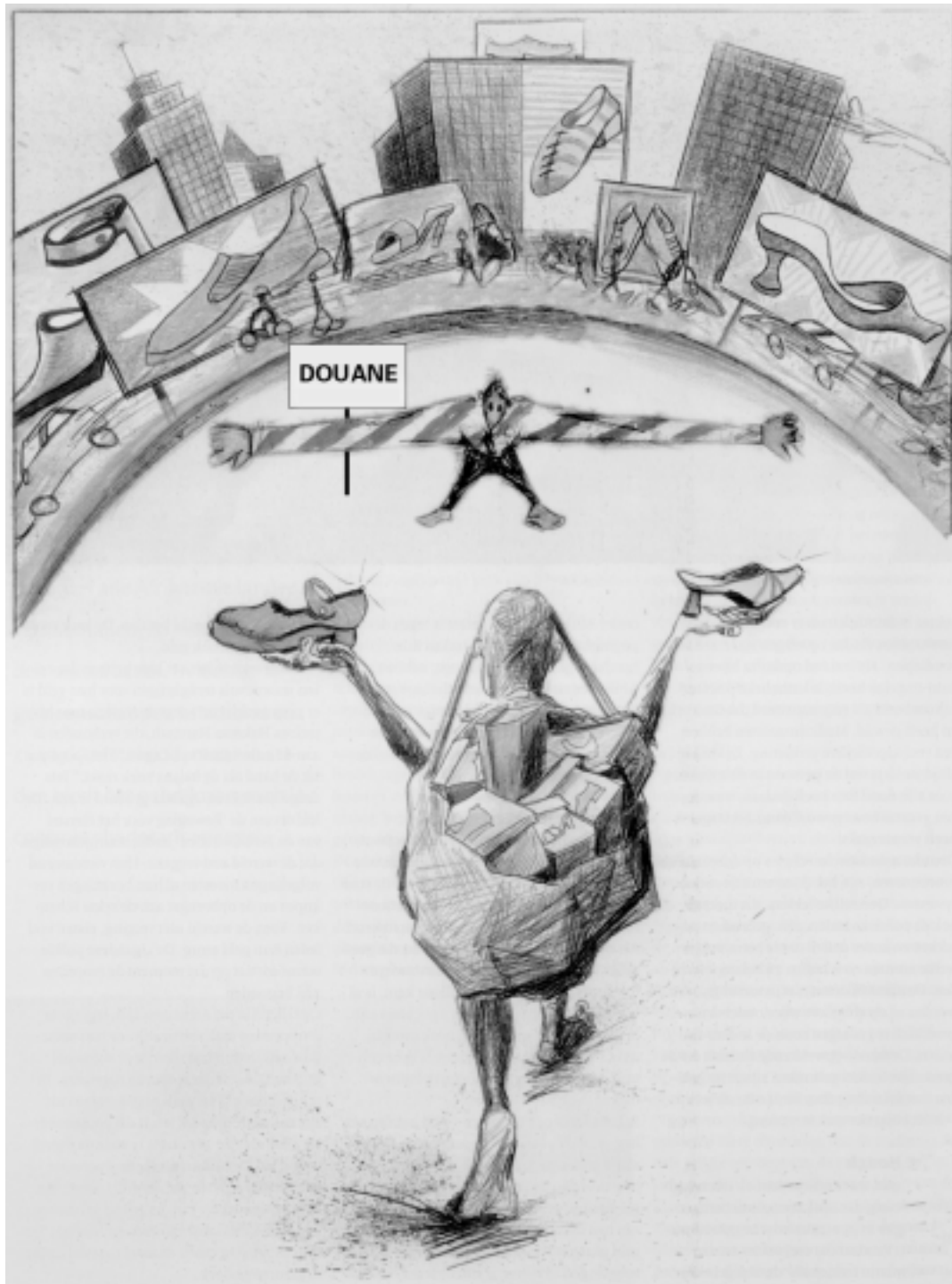
bron: Bais, Karolien (m.m.v. Margriet Kuster), Te voet naar de wereldmarkt, in: Internationale Samenwerking, september 2000

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2002-I

havovwo.nl

Problemen bij export uit Afrika

bron 12

bron: Internationale Samenwerking, september 2000

bron 13

Voedselzekerheid

Op de Wereldvoedseltop van 1996 in Rome stond het begrip voedselzekerheid centraal. Van voedselzekerheid is sprake, zo stelden de toen aanwezige regeringsvertegenwoordigers, als „mensen altijd de beschikking hebben over voldoende, veilig en voedzaam eten”. Tijdens de Top kwam ook de vrijhandel aan de orde. De meeste deelnemers waren ervan overtuigd, dat de groei van de wereldhandel een „positief effect heeft op de economische groei, het inkomen en de werkgelegenheid” in de arme landen. Handel is dan ook essentieel voor het bereiken van voedselzekerheid, aldus de slotverklaring van de Top.

vrij naar: Beuren, Jos van, Vrijhandel in landbouwproducten eist te veel slachtoffers, in: Internationale Samenwerking, juni 1999

Bij de vragen 11 tot en met 17 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar en leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen.

Gebruik de bronnen 10 tot en met 13, atlaskaart 171B (52e druk: 193B) en een andere kaart uit de atlas bij de vragen 11 tot en met 15.

De in bron 11 genoemde ontwikkelingslanden kun je, naar regio, indelen in drie groepen: Zuid-Oost-Azië, een groot deel van Latijns-Amerika en Afrika. Uit de ontwikkeling van het BNP in de periode 1985–1992 zou je, met enige voorzichtigheid, kunnen afleiden welke van deze groepen landen het meest heeft geprofiteerd van de Uruguay-ronde.

- 3p **11** A: Welke groep ontwikkelingslanden heeft het meest geprofiteerd van de Uruguay-ronde?
B: Op welke kaart uit de atlas kun je je antwoord het beste baseren?

Twee oorzaken waardoor de ontwikkeling van veel ontwikkelingslanden zo achterblijft zijn in bron 12 afgebeeld.

- 2p **12** Noem deze twee oorzaken.

Op grond van kaart 171B (52e druk: 193B) zou je kunnen veronderstellen dat het met de meeste landen in Afrika ten zuiden van de Sahara zo langzamerhand economisch wat beter moet gaan.

- 2p **13** Leg uit waarom je op grond van deze kaart zou kunnen veronderstellen dat het met de meeste landen in Afrika ten zuiden van de Sahara economisch beter zou moeten gaan.

De opvatting dat vrijhandel goed is voor het bereiken van voedselzekerheid (zie bron 13) wordt niet door alle deskundigen gedeeld.

- 2p **14** Geef een redenering waaruit blijkt dat liberalisering van de handel in landbouwproducten wel eens een bedreiging zou kunnen vormen voor de voedselzekerheid in de arme landen.

Op een bijeenkomst met ontwikkelingswerkers liet onze minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking weten, dat zij van mening is dat liberalisatie van de wereldhandel de voedselzekerheid zeer ten goede komt, maar alleen als door de rijke landen aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

- 2p **15** Noem twee van de voorwaarden waaraan de rijke landen in dit verband moeten voldoen.

bron 14

Doel: de Europese Unie

De Bulgaarse economie heeft nog een lange weg te gaan. In het begin van de jaren negentig werd nog veel hulp verwacht van de Europese Unie en was de bevolking bereid offers te brengen om de economie op Europese leest te schoeien. (...)

Bij de Bulgaar in de straat is na tien jaar het enthousiasme wat bekoeld. De Europese Unie is in de ogen van veel Bulgaren een monsterorganisatie, die de Oost-Europese markten openbreekt voor Europese producten, opkopers en investeerders, maar waarvan de Oost-Europeaan zelf voorlopig niet veel beter geworden is. Terwijl de Europese Unie Bulgaarse producten weert, omdat ze niet zouden beantwoorden aan de hoge Europese kwaliteitsnormen, wordt de Europese Unie zelf onophoudelijk geteisterd door voedselschandalen.

bron: Detrez, Raymond, Bulgarije, Landenreeks, Koninklijk Instituut voor de Tropen – NOVIB – NCOS, 2000

Gebruik bron 14 en de kaartbladen 70 en 71 (52e druk: 80 en 81) bij de vragen 16 en 17.

In de toekomst zal Bulgarije, evenals de andere voormalige Oostblok-landen, mogelijk toetreden tot de EU. Deze kandidaatlanden voor toetreding tot de EU hebben één probleem gemeenschappelijk: ze zitten midden in een proces van politieke en economische herstructurering.

2p 16 Welke herstructurering is dit?

Vooralsnog lijkt de situatie in Bulgarije eerder slechter dan beter te zijn geworden.

2p 17 Met welke twee kaarten op de kaartbladen 70 en 71 (52e druk: 80 en 81) kun je dat het beste aantonen?

bron 15

Eenheid in verscheidenheid

Met de leus 'Eenheid in verscheidenheid' heeft de regering van oud-president Soeharto lange tijd de republiek Indonesië weten te binden. Geen eenvoudige opgave, Indonesië is een enorm land, (...) met tientallen etnische groepen en religies. Wie iets ondernam tegen die 'eenheid', kon onder Soeharto een flink pak slaag krijgen. Na de machtsoverdracht van Soeharto laaiden allerlei onderdrukte conflicten heviger op, zoals op de Molukken, Aceh en Irian Jaya.

vrij naar: Kos, T., De moeizame "reformasi" van Indonesië, in: Internationale Samenwerking, februari 2000

bron 16

Oost-Timor, een jaar later

Precies een jaar geleden, op 30 augustus 1999, stemde de Oost-Timorese bevolking in een referendum massaal tegen een autonome status binnen Indonesië. De Oost-Timorezen willen met niets minder dan een volledige onafhankelijkheid genoegen nemen. De prijs van het nee tegen Jakarta was hoog. Milities, gesteund door eenheden van het Indonesische leger, vermoordden honderden Oost-Timorezen, deporteerden tienduizenden anderen en legden nagenoeg het hele land in de as. Na de komst van een internationale troepenmacht begon eind september onder tijdelijk bestuur van de VN het moeizaam proces van de wederopbouw en de voorbereiding op de definitieve onafhankelijkheid.

(...)

Ook de infrastructuur van de staat moet nagenoeg van de grond af aan worden opgebouwd. Veel hogere ambtenaren, leraren en medisch personeel waren van Indonesische afkomst en hebben het land verlaten. Inmiddels zijn enkele duizenden Timorese ambtenaren gerecruteerd en ook de scholen zijn weer gedeeltelijk geopend. De gezondheidszorg draait voor een belangrijk deel op buitenlandse hulp. Oost-Timorese artsen zijn er nauwelijks.

vrij naar: Nijhuis, M., Oost-Timor, een jaar later, Trouw, 30 augustus 2000

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2002-I

Bij de vragen 18 tot en met 20 leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen en wissel je van analyseniveau.

Gebruik de bronnen 15 en 16 en de kaartbladen 115 en 120-121 (52e druk: 127 en 134-135) uit de atlas bij de vragen 18 tot en met 20.

Indonesië wordt geplaagd door een flink aantal territoriale conflicten. In bron 15 worden enkele oorzaken van die conflicten genoemd.

- 2p **18** Welke geografische factor draagt eraan bij dat zich juist in Indonesië zo veel territoriale conflicten voordoen?

Ook op het eiland Timor was sprake van zo'n territoriaal conflict. Bij dit conflict speelde ook het koloniale verleden een belangrijke rol.

- 3p **19** A: Op welke wijze speelde het koloniale verleden een rol bij dit conflict?
B: Op welke wijze is dit koloniale verleden nu nog merkbaar in Oost-Timor?

Indonesië heeft zich steeds krachtig verzet tegen de door de Oost-Timorezen nagestreefde onafhankelijkheid.

- 2p **20** Leg met behulp van bron 15 uit waarom de Indonesische regering niet bereid was toe te geven aan het volgens velen begrijpelijke en gerechtvaardigde verlangen van de Oost-Timorezen naar onafhankelijkheid.